

Colecțiile de etnografie, documente ale continuității și originalității culturii populare românești

dr. GEORGETA STOICA,
dr. CORNEL IRIMIE

Se acceptă astăzi faptul că etnografia este o știință de sine stătătoare, precum și că, prin obiectul său, întregeste imaginea genezei, existenței și devenirii istorice a unui popor, definindu-i personalitatea prin chiar creațiile sale.

Aceasta nu înseamnă că faptul a fost suficient demonstrat și că relațiile etnografiei cu istoria propriu-zisă și cu alte discipline social-culturale, au fost, teoretic, clarificate.

Muzeologic, această schimbare trebuie să ducă însă la o mai bună fundamentare a cercetărilor și la aplicarea unor principii noi, pentru o mai deplină înțelegere a sensurilor, prin explorări diacronice și prin studii comparative cât mai largi. Ca atare, și organizarea expozițiilor de bază trebuie să înfățișeze fenomenele în complexitatea și dinamica lor.

În țara noastră, pe măsura constituirii unor colecții de etnografie reprezentative, în diferite centre, pe diferite zone sau profilate special tematic la nivel național, precum și pe măsura formării unei rețele sistematice de muzee etnografice, în ultimii treizeci de ani, ca urmare a cercetărilor științifice și a valorificării rezultatelor acestora, cât și prin impulsul dat de Legea nr. 63/1974 a ocrotirii patrimoniului cultural-național, a devenit tot mai evident faptul că obiectele etnografice sînt documente veridice ale istoriei reale, a procesului de creație, de civilizație și cultură a poporului român.

Școala muzeologică românească de etnografie s-a afirmat ca atare tocmai aplicînd riguros criteriile științifice în cercetarea, selecția, conservarea și valorificarea patrimoniului de civilizație, cultură și artă populară, chiar selecția obiectelor respectînd principiul istorismului (al vechimii și devenirii), al tipicului și specificului (pentru un gen, temă, zonă sau epocă), al valorii lor documentare și artistice.

Trebuie reținut, în special, faptul că în timp ce arheologia și istoria dau la iveală documente care atestă indiscutabil vechimea unor fenomene sau manifestări pe un teritoriu, la un anumit popor sau la o populație, etnografia operează cu obiecte și documente care și-au avut (și mai pot avea încă, uneori, în parte) rost funcțional pînă în timpul nostru, nu doar ca simple supraviețuiri, ci ca elemente componente ale întregului social. Obiectele și documentele etnografice poartă însă în ele, pe lângă pecetea vechimii, și dovezi certe ale continuității (în formă, decor, tehnici și procedee de confecționare și de funcționare etc.).

În raport cu condițiile social-istorice în care s-a format și a trăit fiecare popor, precum și în raport cu înclinațiile și înzestrarea lui, mai dezvoltată într-o direcție sau alta, cu patrimoniul de valori materiale și spirituale acumulat și transformat prin practică, obiectele și manifestările care fac obiectul etnografiei, în cel mai larg sens, poartă în ele pecetea originalității creatorilor (purătorilor) pe lângă trăsăturile generale ergologice universale valabile. Întîlnim și putem, deci, de fiecare dată să descifrăm universalul de național și local, ceea ce este caracteristic și propriu unui popor, de ceea ce are comun cu alte popoare sau cu naționalități conlocuitoare.

De unde provin trăsăturile generale (dintr-un fond comun inițial, dintr-un proces poligenetic, din împrumuturi și schimburi ca rezultate ale unor relații și contacte reciproce), ori de unde vin deosebirile specifice și cum se explică menținerea lor, iată probleme ce-și așteaptă și își pot căpăta răspuns corespunzător prin cercetări inter- și multidisciplinare, și cercetări comparative, pe diverse direcții.

Definirea fondului comun, autohton, în filiație directă cu documentele arheologice și istorice (pe diferite categorii de obiecte sau manifestări), ca și deter-

Casă din Nereju Mic, jud. Vrancea

minarea a ceea ce este original (chiar cînd este rezultatul unei preluări creatoare și al unei integrări organice) în cultura populară, a devenit, astăzi, o cerință stringentă și necesară a cercetării de specialitate.

Reconsiderînd tradițiile sănătoase ale etnografiei românești (gîndindu-ne aici, în cazul în speță, mai cu seamă la George Vlăsan, Simion Mehedinți) dar evidențiind orientarea nouă a cercetărilor etnografice românești spre acele categorii de fenomene și manifestări care se referă la forțele și relațiile de producție ce acționează în sfera culturii populare, măsura tuturor lucrurilor rămîne studiul concret al numărului și diversității creațiilor, proprietatea funcțională și nivelul artistic al acestora; astfel și operațiile de comparare sînt posibile.

De la simpla constatare, de la faza descriptivă, se trece la explicarea cauzală și la interpretarea ideatică, de la care aplicarea în practică (de exemplu în expoziții) poate deriva cu necesitate. Expozițiile (îndeosebi cele de bază) capătă o fundamentare teoretică solidă, ceea ce face ca mesajul lor tematic să fie receptat deplin și convingător.

Ar merita, desigur, ca la o nouă întîlnire-dezbateri să se organizeze o expoziție-experiment la un muzeu care posedă colecții, documentația și forța necesară de a o face, pe o temă de interes general.

Uneori, sînt teme de expoziții care tentează la prezentări comparativiste (exemplu cea de etnografie extraeuropeană). Aici, potrivit indicațiilor, s-a încercat chiar o formulă de a prezenta, la fiecare din cele nouă capitole tematice, și cîteva elemente de creație românească (mergînd pe același criteriu al tehnicii și procedurilor aplicate pe materii prime sau materiale similare, avînd și funcții ca atare similare). S-a renunțat la un astfel de mod de prezentare tocmai pentru că ne lipsesc materiale și documentație suficientă.

În concluzie, reținem, deci, că este indiscutabil faptul că prin colecțiile etnografice se pun în evidență și se demonstrează simultan *ideile de continuitate și de originalitate în cultura populară românească* (la fel ca în cultura fiecărui popor), ceea ce implică dezvoltarea mai amplă și sistematică a studiilor comparative parțiale (pe categorii de fenomene sau pe ansambluri), cu relevarea deosebirilor și asemănărilor, influențelor reciproce ș.a.m.d.

Folosind atît documente originale, cît și un consistent material auxiliar (în care hărțile cu răspîndirea, frecvența și circulația fenomenelor pot ocupa un loc de seamă), viitoarele expoziții, ca și publicațiile de etnografie trebuie să releve aceste trăsături esențiale.